

Lastetilosootia ja väärtuskasvatus

Egle Säre

24.august 2010

Miks on vaja lastega väärtustest rääkida?

- Väärtused on meie mõtlemise ja tegutsemise moodsus.
- Väärtused annavad infot selle kohta, mida me tähtsaks ja soovimist väärivaks peame.
- Väärtused aitavad meid otsuste langetamisel – eriti konfliktisituatsioonides.

Väärtused tänapäeva Eestis

- Milliste väärtuste järgi elatakse tänapäeva Eestis?
- Milliseid väärtusi me tähtsaks peame?
- Kas me tegelikult ka elame nende väärtuste järgi, mida me tähtsaks peame?

Lapsed ja väärtused

- Lapsed kohtavad igal pool erinevaid väärtushoiakuid.
- Nad kohtuvad ka vasturääkivustega: kodus, lasteaias, koolis, sõpradega suheldes.
- Lapsed peavad õppima ümber käima erinevate maailmavaadete ja väärtussüsteemidega maailmas.
- Seetõttu on tähtis lastega ühiselt väärtustest rääkida. (Wiesheu 2008)

Lapse väärtuste kujunemine

- Lapsed mõistavad, et nende endi ja võõraste teguviiside, nagu ka reeglite ja keeldude taga seisavad erinevad väärtushinnangud. (Alati ei kehti üks ja seesama reegel, kuigi olukord võib sarnane olla.)
- Siinkohal rakendub lastega filosoferimine ja toetab lapsi seejuures, ühiselt väärtusi ära tunda, nende tagamaid uurida, neid koos teistega katsetades õigeks tunnistada. (Wiesheu 2008)

Lastefilosoofia (P4C)algus

- Ameerika filosoofia professor Matthew Lipmani programm Filosoofia lastele (P4C)
- Isemõtlemine, koosmõtlemine, edasimõtlemine.
- Filosoofiline vestlus
- Lapse küsimusest kinniharamine ja sellest lähtumine

Väärtused ja filosofoerimine

- Filosofoerides õpivad lapsed kogetud ja nähtud (väärtuste) teguviise uurima, mõtisklema teguviiside motiivide ja eesmärkide üle:
- Milline on ühe kindla teguviisi eesmärk?
- Miks käitub või tegutseb keegi ühes situatsioonis just niimoodi ja teine hoopis teistmoodi?
- Mis on sellele inimesele tähtis?

Väärtused ja filosoferimine

- Lapsed õpivad filosoferides, mis on väärtused, milliseid väärtusi on olemas ja millist tähendust omavad kindlad eesmärgid neile endile.
- Lapsed uurivad filosoferides, millised käitumisviisid on seotud kindlate väärtushoiakutega, nagu näiteks sõpruse või aususe väärtus.
- Nad õpivad erinevaid situatsioone tunnetama/tajuma/mõistma ja teiste laste seisukohtade üle mõtlema ja nende kohta oma arvamust kujundama. (Wiesheu 2008)

Lastega filosoferimine

- on suunatud lapse heaolule, ja seega kui täiendav õppe- ja kasvatusmeetod lasteaedade ja koolide pedagoogilise töö tõhustamiseks.
- Filosoferimist mõistetakse kui lapse loomulikku **küsimisvõimet**, mida tuleb säilitada, ja ka kui kultuuritehnikat, mida tuleb arendada ja harjutada.

Lastega filosoferimine:

- on ühine **teadmiste omandamisviis** väga erinevatele ja väga erineva andekusega lastele – ja seeläbi sobilik meetod ühendamiseks erinevaid lapsi ja integreerimaks ainevaldkondi.
- Filosoofia sünnib vestluses, vestluses iseendaga (mõtlemine) ja vestluses teistega. Sellele vastavalt tähendab lastega filosoferimine eelkõige laste vestluste juhtimist, mida laiemas mõistes kui vabu **filosoofilisi vestlusi** võiks iseloomustada. Selliseid vestlusi saadab **uudishimu ja küsimislust ning vastastikune austus** (Ebers 2006).

Lastega filosoferimine

- Filosoferimise keskmes seisavad õige suhtumine küsimustesse ja laste seisukohad, mistõttu seatakse esikohale laste mõtted.
- Teiseks oluliseks pidepunktiks on protsess ise.
- Protsessi juhtimisel toetutakse sokraatilisele küsimistehnikale.
- Protsess algab hämmastamise, küsimise või kahtlemisega ja läheb üle mõtiskluseks, ühiseks vestluseks ja iseseisvaks väärtustamiseks.

Laste küsimused, mis suunavad filosofoerima:

- Miks on maailm olemas? (5a tüdruk)
- Kuidas kõik inimesed sündisid, kui ei olnud ema? (3a tüdruk)
- Miks need teised maad üldse olemas on, miks ei võiks ainult Eestimaa olla? (4a tüdruk)
- Kust need sõnad üldse tulid? (6a tüdruk)

Filosoferimise olemus

- Teemade, küsimuste ja filosoofiliste seisukohtade valimiseks on palju erinevaid võimalusi.
 - Kuid ikka ja jälle valitakse lastega filosoferimisel teemavaldkondade määratlemiseks filosoofi Immanuel Kanti neli suurt küsimust:
 - Mida ma võin teada? (Tunnetusõpetus)
 - Mida ma pean tegema? (Eetika)
 - Mida ma tohin loota? (Metafüüsika)
 - Mis on inimene? (Antropoloogia)
- (Zoller 1991)

Filosoferimise olemus

- Filosoferimine võimaldab lastel õppida järeldusi tegema ja aitab leida orientiire iseseisvas elus:
- Mida ma tean?
- Mida ma suudan?
- Mida ma tahan või pean tegema, ja miks?
- Kus on asja mõte?
- Minu elu mõte?
- Kes ma olen? Mis sobib mulle? Mis on mulle omane? (Zoller 1991)

Kokkuvõtteks

- Kui me pole oma eluga rahul, siis ilmselt pole me rahul ka oma väärtushinnangutega.
- Järelikult vajab iga inimene oskust analüüsida oma väärtushinnangute päritolu ja nende vastavust oma tõekspidamistele ja tegelikule teguviisile.
- Nii laps kui täiskasvanu vajab aega ja reaalselt kohta ja võimalust, et endalt küsida:
- Kas need väärtushinnangud, mida ma õigeks pean, on need, mille järgi ma tegelikult elan või hoopis need, mille poole ma püüdnud?

Kasutatud kirjandus

- **Ebers, T.** Praktisches Philosophieren mit Kindern. Lit Verlag Berlin 2006
- **Wiesheu, R.** Praxisleitfaden. Kinder Philosophieren für kindertageseinrichtungen und Schulen. Highendmedia 2008
- **Zoller, E.** 1991. Die kleinen Philosophen. Pro juvetute

Täiendavat lugemist

- <http://www-gewi.kfunigraz.ac.at/acpc/>
- <http://www.kinder-philosophieren.de/>
- <http://www.kinderphilosophie.ch/>
- <http://www.hot.ee/filosoofid>
- <http://cehs.montclair.edu/academic/iapc/whatis.shtml>
- Märksõnad: P4C, Philosophy for Children, philosophieren mit Kindern

Täna kuulamast!

Egle Säre